

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“ БЛАГОЕВГРАД

РЕЦЕНЗИЯ¹

на представените трудове за участие в конкурс за академичната длъжност
ДОЦЕНТ, по професионално направление 7.5 Здравни грижи, обявен от ЮЗУ „Неофит
Рилски” в ДВ., бр. 36/17.04.2026г.

Рецензент: **проф. Албена Николаева Андонова**, дм, Медицински факултет,
Тракийски университет – Стара Загора.

Кандидат: **гл. ас. д-р Мариана Борисова Бачева**

Относно: конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“, обявен в
Държавен вестник, бр. 36 от 17.04.2026 г., по професионално направление 7.5. Здравни
грижи, област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, за нуждите на Катедра
„Здравни грижи“ при Факултет „Обществено здраве, здравни грижи и спорт“ на
Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград.

I. Кратки биографични данни за кандидата

Гл. ас. д-р Мариана Борисова Бачева през 1994г. завършва Полувисшия
медицински институт - Благоевград, специалност „Медицинска сестра - детски профил”
с професионална квалификация „медицинска сестра“. През 1998г. придобива
образователно – квалификационна степен „магистър“ по специалност „Психология” в
Югозападен университет „Неофит Рилски“ гр. Благоевград със специализация
„Социална психология“ и професионална квалификация „психолог“. През 2015 г. в
Югозападен университет „Неофит Рилски“ защитава дисертационен труд на тема:
„Стимулиране на когнитивно- поведенческа промяна при деца с трудности в
приобщаването към училищна среда” и придобива образователна и научна степен
„ДОКТОР“ по научна специалност 05.06.05. „Педагогическа и възрастова психология“.

¹ Забележка: Рецензията да бъде в обем около 6-7 стандартни страници с размер на шрифта - 14,
шрифт - Times New Roman, междуредие 1,5.

През 2018 и 2019г. в Медицински университет-Плевен придобива съответно образователно – квалификационните степени „бакалавър“ и „магистър“ по специалност „Управление на здравни грижи“. През 2023г. в Тракийски университет, Медицински факултет- Стара Загора защитава втори дисертационен труд на тема: „Клиничните симулации като образователна технология в обучението на медицински сестри и акушерки“ и придобива образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Управление на здравните грижи“ в професионално направление 7.4. Обществено здраве.

Професионалната ѝ кариера започва през 1994 г. като медицинска сестра в Неонатологично отделение на МБАЛ –Благоевград. В периода от 2009 до 2011г е преподавател в Медицински колеж- Благоевград към Медицински университет- София. През периода 2011-2013 г. работи като психолог в БЗ „ЗСУ“ Център за социална рехабилитация и интеграция“- Благоевград и като медицинска сестра в БЗ „ЗСУ“ Център за настаняване от семеен тип“- Благоевград. В периода 2013 - 2021г. заема длъжността медицинска сестра в МБАЛ „ПУЛС“АД- Благоевград. От 2015 г. е част от академичния състав на Катедра „Здравни грижи“ към Факултет „Обществено здраве, здравни грижи и спорт“ на Югозападен университет „Неофит Рилски“, като заема академичната длъжност асистент, а от 2021г. до сега е главен асистент.

В процеса на своето личностно и професионално развитие гл. ас. д-р М. Бачева активно премина обучения за повишаване на професионалната си компетентност в различни курсове Лектор и обучител е в множество национални и международни програми и проекти.

Кандидатът участва активно в разработването на документация за разкриване и акредитация на специалности от регулираните професии „Медицинска сестра“, „Акушерка“, „Лекарски асистент“ и „Управление на здравните грижи“, както и в актуализирането на учебни планове и учебни програми.

Принос има в реализирането на 3 международни научени и образователен проекти, в 4 национални и в 6 вътрешноуниверситетски проекти.

По програма Еразъм е реализирала преподавателска дейност в Албания, и обучения в Гърция и Република Сърбия.

Участва в разработването на два учебника и едно учебно помагало.

Гл. ас. Бачева активно работи със студенти и има реализирани съвместни 24 публикации.

Членува в национални и международни научни и професионални организации-Българска асоциация по общественото здраве (БАОЗ), Европейската асоциация по общественото здраве (EUPHA), Българско научно дружество по общественото здраве – (БНДОЗ) и Българска асоциация на професионалистите по здравни грижи (БАПЗГ).

II. Характеристика на научната и научно-приложната продукция на кандидата

За участие в конкурса гл. ас. д-р Бачева е представила 23 научни публикации и два дисертационни труда. В съответствие с разпоредбите на чл. 24, ал. 1, т. 1 от Закона за развитието на академичния състав в Република България за участие в конкурса се приема дисертационният труд на тема „Клиничните симулации като образователна технология в обучението на медицински сестри и акушерки“, защитен през 2023 г. в Тракийски университет за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Управление на здравните грижи“.

Представен е един дисертационен труд по **показател А1** (50 т.), приет за участие в конкурса съгласно чл. 24, ал. 1, т. 1 от Закона за развитието на академичния състав в Република България.

Представени са две монографии (150 т.) – **показател В** (незадължителен хабилитационен труд) и **показател Г5**.

Показател Г7 – четири публикации, индексирани в световноизвестните бази данни Web of Science и Scopus (135 т.). **Показател Г8** – 19 публикации, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томовете (420 т.). Положително впечатление прави, че в четирнадесет от научните публикации гл. ас. д-р Бачева е единствен автор, а в останалите е водещ автор, което свидетелства за висока степен на самостоятелност в научноизследователската ѝ дейност.

За участие в конкурса са представени 31 цитирания, от които по **показател Д10** – 12 цитирания в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация (180 т.), по **показател Д11** – цитирания в научни монографии и колективни томовете с научно рецензиране (80 т.), и по **показател Д12** – цитирания в рецензирани научни издания (70 т.).

Допълнителните изисквания по групи показатели за заемане на академичната длъжност „доцент“ в ЮЗУ „Неофит Рилски“ изискват минимум 30 т. по **показател Е**. По **показател Е16** кандидатът е представил участие в 4 национални научни и образователни проекта (60 т.) и 6 вътрешноуниверситетски проекта (90 т.). **Показател Е17** - за участие в 3 международни научни и образователни проекта се присъждат 60 т.

Показател E17 А. участие в проект по програма „Еразъм“ (само за заемане на академичните длъжности „главен асистент“ и „доцент“) - представени са 3 участия (45 т.). **Показател E20** – представени са два университетски учебника в съавторство (26,6т.). **Показател E21-** представено е едно университетско учебно пособие (6,67т.)

Анализа на представените материали ми позволява да обобщя, че гл.ас д-р Мариана Бачева последователно и целенасочено развива активна научноизследователска дейност в областта на общественото здраве и здравните грижи, пациентската безопасност и модернизирването на клиничното обучение на студентите от професионално направление 7.5. Здравни грижи. Активната ѝ работа по международни, национални и вътрешноуниверситетски научни и образователни проекти, насочени към повишаване на ефективността и качеството на здравните грижи и усъвършенстване на обучението на студенти от медицинските специалности, има съществена научна и практико-приложна стойност.

Кандидатът многократно надвишава минималните национални и допълнителните изисквания на Югозападен университет „Неофит Рилски“ за заемане на академичната длъжност „доцент“, като представя общо **1373,27 т.**

Основни приноси в научната, научно-приложната и преподавателска дейност на кандидата

Приносите от научната продукция на гл. ас д-р М. Бачева могат да бъдат групирани в четири основни тематични направления, в рамките на които тя развива своята научноизследователската дейност: сестринското образование, иновации в обучението, общественото здраве, пациентската безопасност и качеството на здравните грижи.

1. СЕСТРИНСКО ОБРАЗОВАНИЕ, КЛИНИЧНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ И КЛИНИЧНО МИСЛЕНЕ

Представените публикации (I. 1 - 9) обхващат основни аспекти на професионалната подготовка и формирането на компетентности при студентите и специалистите по здравни грижи. Изследвани са клиничната компетентност, клиничното мислене и клиничните разсъждения на студентите като ключови компоненти на професионалната подготовка и ефективното вземане на решения в клиничната практика. Разработени, адаптирани и психометрично валидирани са стандартизирани инструменти, които създават възможност за обективно оценяване на клиничните компетентности и клиничното мислене в образователен и професионален контекст.

Научни приноси на представените публикации са следните:

- Разработена е научна основа за прилагане на компетентностно-базиран подход при оценяването на студентите по здравни грижи чрез използването на стандартизирани и психометрично валидирани инструменти за оценка на професионалната подготовка и клиничните компетентности (I.1–I.9).

- Създаден е теоретичен модел на клиничната компетентност- изяснени са нейната структура и влиянието ѝ върху формирането на професионална готовност за безопасно и качествено предоставяне на здравни грижи (I.2, I.7, I.8).

- Разработена е концептуална рамка на клиничните разсъждения в сестринската практика. Важен принос е прецизното дефиниране на понятията „клинични разсъждения“, „клинично мислене“, „клинична преценка“ и „критично мислене“, както и обосноваването на значението на формирането на умения за клинични разсъждения в структурата на професионалната компетентност на медицинската сестра (I.1).

- Формулирани са основните характеристики на клиничната образователна среда и е потвърдено нейното влияние върху качеството на клиничното обучение и професионалното развитие на студентите по здравни грижи (I.9).

Научно-приложни приноси

1. За първи път в българското сестринско образование са адаптирани, психометрично валидирани и внедрени стандартизирани инструменти за оценка на клиничната компетентност, клиничните разсъждения и клиничната образователна среда, с което е създадена научна основа за компетентностно-базирано оценяване в обучението по здравни грижи (I.1–I.9).
2. Разработен и приложен е методологичен подход за културна адаптация, психометрично валидиране и оценка на измервателни инструменти в сестринското образование, основан на съвременни психометрични методи и международни стандарти за валидност и надеждност (I.1–I.9).
3. Разработена е трифакторна структура на българската версия на въпросника за клинична компетентност (CCQ-BG) и еднофакторна структура на Скалата за клинични разсъждения на медицинските сестри (NCRS-BG), което потвърждава тяхната конструктивна валидност в български образователен контекст (I.1, I.2, I.3, I.5, I.7, I.8).

Практико-приложни приноси:

1. Разработен и внедрен е компетентностно-базиран подход за оценяване чрез използването на стандартизирани и психометрично валидирани инструменти за оценка на професионалната подготовка (I.1–I.9).
2. Създадени са критерии за обективно оценяване и проследяване на професионално-клиничното мислене в обучението, практическата подготовка, продължаващото обучение и научноизследователската дейност (I.1, I.3–I.6).
3. Създаден е модел за интегриране на оценяването и развитието на клиничните разсъждения в обучението по здравни грижи чрез използването на стандартизирани инструменти и съвременни образователни подходи (I.1, I.3–I.6).

2. ИНОВАЦИИ В ОБУЧЕНИЕТО И СИМУЛАЦИОННО-БАЗИРАНО ОБУЧЕНИЕ В ЗДРАВНИТЕ ГРИЖИ.

Внедряването и оценката на иновативни образователни технологии в обучението по здравни грижи е основният акцент в тази група публикации.

Научни приноси

1. Разработена е концепция за приложение на симулационно-базираното обучение чрез клиничната симулация като иновативна образователна технология за формиране, развитие и оценяване на професионалните компетентности (II.1, II.2).
2. Доказано е ефектът от клиничните симулации върху успеваемостта и увереността на студентите в процеса на обучение (II.1).
3. Определени са факторите, влияещи върху удовлетвореността на обучаемите и е установена връзката между симулационното образователно преживяване и постигнатите образователни резултати (II.2).

Научно-приложни приноси

1. Апробирани са стандартизирани подходи за оценка на образователната ефективност, удовлетвореността и възприетата самоефективност при симулационно-базираното обучение в здравните грижи (II.1, II.2).
2. Идентифицирани са факторите, влияещи върху качеството и ефективността на симулационно-базираното обучение от гледна точка на обучаваните (II.2).
3. Създаден е модел за оценка на образователните резултати от симулационно-базираното обучение (II.1, II.2).

Практико-приложни приноси

1. Разработен и приложен е модел на симулационно-базираното обучение при формирането и оценяването на професионалните компетентности на студентите по здравни грижи (II.1, II.2).

2. Формулирани са указания за преподавателите за интегриране на клиничните симулации в обучението на медицински сестри и акушерки (II.1, II.2).
3. Въведени са елементи на компетентностно-базирано и симулационно-базирано обучение в подготовката на студентите по специалностите „Медицинска сестра“ и „Акушерка“ (I.1, I.2, II.1, II.2).

3. ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ, ПРОФИЛАКТИКА И ОЦЕНКА НА ЗДРАВНИЯ РИСК

Представените научни публикации са насочени към оценката на здравния риск, идентифицирането на модифицируеми рискови фактори и профилактиката на социалнозначими заболявания при различни групи от населението, с акцент върху ранното откриване на сърдечно-съдовия и метаболитния риск, здравното поведение и качеството на живот при хронични заболявания.

Научни приноси

1. Идентифицирани са основните модифицируеми поведенчески и биомедицински фактори, свързани с повишения риск от развитие на хронични незаразни заболявания при различни групи от населението (III.1, III.5, III.6).
2. Определени са поведенчески, клинични и съдови показатели с информативна стойност за оценка на сърдечно-съдовия и метаболитния риск при различни групи от населението (III.2, III.3, III.4, III.5, III.6).
3. Определени са основните фактори, влияещи върху качеството на живот при пациенти с хронични заболявания, с акцент върху пациентите с бронхиална астма (III.7, III.8).

Научно-приложни приноси

1. Оценена е приложимостта на неинвазивни скринингови методи за ранно идентифициране на лица с повишен сърдечно-съдов риск (III.2, III.3, III.4).
2. Създадени са примерни рискови профили за ранно идентифициране на лица с повишена вероятност за развитие на захарен диабет тип 2, базирани на модифицируеми поведенчески фактори (III.5).
3. Доказано е, че оценката на качеството на живот е основен показател за проследяване на здравния статус и ефективността на грижите при пациенти с хронични заболявания (III.7, III.8).

Практико-приложни приноси

1. Предложен е подход за ранно идентифициране на лица с повишен сърдечно-съдов и метаболитен риск чрез използването на достъпни неинвазивни скринингови методи и оценка на модифицируемите рискови фактори (III.2, III.3, III.4, III.5).
2. Разработени са практически насоки за ограничаване на модифицируемите рискови фактори чрез използването на здравно-промотивни и профилактични сестрински интервенции, насочени към формиране на здравословно поведение (III.1, III.5, III.6).
3. Формулирани са насоки за интегриране на оценката на качеството на живот в сестринските грижи и при проследяването на пациенти с бронхиална астма (III.7, III.8).

ПАЦИЕНТСКА БЕЗОПАСНОСТ, КАЧЕСТВО НА ЗДРАВНИТЕ ГРИЖИ И ПСИХОСОЦИАЛНИ АСПЕКТИ НА СЕСТРИНСКАТА ПРАКТИКА

Основен акцент на тази група научни публикации е идентифицирането на рисковите фактори за възникване на предотвратими усложнения, оценката на професионалната среда и изследването на факторите, влияещи върху професионалното развитие, мотивацията и удовлетвореността на специалистите и студентите по здравни грижи.

Научни приноси

1. Идентифицирани са основните рискови фактори и предиктори за възникване на предотвратими усложнения при различни групи пациенти, свързани с пациентската безопасност и качеството на здравните грижи (IV.1, IV.2).
2. Установени са взаимовръзките между характеристиките на работната среда, професионалната удовлетвореност и ефективността на трудовата дейност при специалистите по здравни грижи (IV.3).
3. Проучени са психосоциалните характеристики, социалните ориентации и междуличностните отношения сред студентите от професионално направление „Здравни грижи“ като фактори, свързани с професионалното им формиране (IV.4).
4. Идентифицирани са факторите, влияещи върху нагласите за обучение, професионално усъвършенстване и участие в научноизследователска дейност сред специалистите и студентите по здравни грижи (IV.5, IV.6).

Научно-приложни приноси

1. Доказана е ефективността на стандартизирани скали за оценка на риска от падане и риска от нарушена цялост на кожата при оценката на пациентската безопасност и управлението на качеството на здравните грижи (IV.1, IV.2).

2. Установени са факторите, влияещи върху професионалната удовлетвореност, работната среда и нагласите за обучение сред специалистите по здравни грижи (IV.3–IV.5).

Практико-приложни приноси

1. Създадени са практически подходи за ранно идентифициране и превенция на риска от падане и риска от нарушена цялост на кожата при пациенти от уязвими групи (IV.1, IV.2).
2. Формулирани са насоки за прилагане на стандартизирани инструменти за оценка на риска като част от дейностите по управление на качеството и безопасността на здравните грижи (IV.1, IV.2).
3. Предложени са подходи за оптимизиране на професионалната среда, повишаване на мотивацията за обучение и професионално развитие сред специалистите по здравни грижи (IV.3–IV.6).

Разработването, адаптирането, психометричното валидиране и внедряването на стандартизирани инструменти за оценка на клиничната компетентност и клиничните разсъждения в обучението на студентите по специалностите „Медицинска сестра“ и „Акушерка“ е в синхрон със съвременните изисквания за използване на иновативни обучителни технологии. Подборът на методики за прилагане на симулационно-базираното обучение като иновативна образователна технология и внедряването на доказателствено-базирани подходи в сестринското образование повишават ефективността на теоретичната и практическа подготовка на студентите.

Представените научни, научно-приложни и практико-приложни приноси в научноизследователската дейност на гл. ас. д-р М. Бачева отразяват нейната самостоятелна, както и колективна научноизследователска и творческа дейност, насочена към повишаване качеството на здравните грижи и обучението на студентите от медицинските специалности. Научните и практико-приложните резултати от изследователската дейност на кандидата имат положително значение не само за развитието на медицинското образование, но и за повишаване качеството на здравните грижи за пациентите.

IV. Критични бележки и препоръки.

Нямам критични бележки. Препоръчвам на гл. ас. д-р М. Бачева да продължи своята научноизследователска дейност в областта на здравните грижи, общественото здраве и повишаването на качеството на обучение на студентите от медицинските специалности. Внедряването на иновации в обучението и оптимизирането на качеството

на здравните грижи, съобразени с психологическите и личностни характеристики на студента и пациента, са ключови области, в които кандидатът следва да развива своя потенциал.

V. Заключение

Представената за участие в конкурса научна продукция на гл. ас. д-р Мариана Борисова Бачева е актуална, оригинална и с висока научна, научно-приложна и практико-приложна стойност. Научните трудове са тематично последователни и отразяват трайни научни интереси в областта на сестринското образование, симулационно-базираното обучение, общественото здраве, пациентската безопасност и качеството на здравните грижи.

Кандидатът покрива и значително надвишава минималните национални изисквания и допълнителните изисквания на Югозападен университет „Неофит Рилски“ за заемане на академичната длъжност „доцент“. Представените публикации, научни проекти, учебници, учебно пособие и научни цитирания са убедително доказателство за активна и самостоятелна научноизследователска, преподавателска и експертна дейност.

Въз основа на представените материали, тяхната научна стойност и постигнатите резултати давам своята убедено положителна оценка и предлагам Научното жури да вземе положително решение и да направи предложение до Факултетния съвет на Югозападен университет „Неофит Рилски“ за избора на гл. ас. д-р Мариана Борисова Бачева на академичната длъжност „доцент“ в професионално направление 7.5. „Здравни грижи“.

Дата: 10 август 2026 г.

Рецензент:

проф. Албена Николаева Андонова, дм

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ ·НЕОФИТ РИЛСКИ· БЛАГОЕВГРАД

REVIEW

of the scholarly works submitted for participation in the competition for the academic position of Associate Professor in Professional Field 7.5 Health Care, announced by South-West University “Neofit Rilski“ in the State Gazette, No. 36 of 17 April 2026

Reviewer: **Prof. Albena Nikolaeva Andonova, PhD,**

Faculty of Medicine,

Trakia University – Stara Zagora

Candidate: **Chief Assistant Mariana Borisova Bacheva, PhD**

Subject: Review for the competition for the academic position of Associate Professor, announced in the *State Gazette*, No. 36 of 17 April 2026, in Professional Field 7.5 Health Care, Field of Higher Education 7. Health Care and Sports, at the Department of Health Care, Faculty of Public Health, Health Care and Sport, South-West University „Neofit Rilski“, Blagoevgrad.

I. Brief Biographical Information about the Candidate

Chief Assistant Mariana Borisova Bacheva, PhD, graduated from the Semi-Higher Medical Institute – Blagoevgrad in 1994 with a degree in Nursing (Paediatric Profile) and the professional qualification of Registered Nurse. In 1998, she obtained a Master's degree in Psychology from South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, specializing in Social Psychology, and acquired the professional qualification of Psychologist.

In 2015, she successfully defended her doctoral dissertation entitled “Stimulating Cognitive-Behavioural Change in Children Experiencing Difficulties in School Inclusion” at South-West University “Neofit Rilski” and was awarded the educational and scientific degree of Doctor (PhD) in the scientific specialty Pedagogical and Developmental Psychology.

In 2018 and 2019, she obtained the educational qualifications of Bachelor and Master, respectively, in Health Care Management from the Medical University – Pleven.

In 2023, she successfully defended a second doctoral dissertation entitled “Clinical Simulations as an Educational Technology in the Education of Nurses and Midwives” at the

Faculty of Medicine, Trakia University – Stara Zagora, and was awarded the educational and scientific degree of Doctor (PhD) in the scientific specialty Health Care Management, within Professional Field 7.4 Public Health.

Her professional career began in 1994 as a Registered Nurse in the Neonatology Department of the Multidisciplinary Hospital for Active Treatment (MBAL) – Blagoevgrad. Between 2009 and 2011, she served as a lecturer at the Medical College – Blagoevgrad, affiliated with the Medical University – Sofia. From 2011 to 2013, she worked as a psychologist at the Social Rehabilitation and Integration Centre in Blagoevgrad and as a Registered Nurse at the Family-Type Accommodation Centre in Blagoevgrad, both operating under the Social Services Complex. Between 2013 and 2021, she was employed as a Registered Nurse at „PULS“-Multidisciplinary Hospital for Active Treatment (MBAL), Blagoevgrad. Since 2015, she has been a member of the academic staff of the Department of Health Care, Faculty of Public Health, Health Care and Sport, South-West University „Neofit Rilski“. She was initially appointed as an Assistant Lecturer and, since 2021, has held the academic position of Chief Assistant.

Throughout her personal and professional development, Chief Assistant Mariana Bacheva, PhD, has actively participated in numerous continuing professional development courses aimed at enhancing her professional competence. She has also served as a lecturer and trainer in a wide range of national and international programmes and projects.

The candidate has actively participated in the development of documentation for the establishment and accreditation of the regulated professional programmes in Nursing, Midwifery, Physician Assistant, and Health Care Management, as well as in the revision and updating of curricula and course syllabi.

The candidate has made significant contributions to the implementation of three international scientific and educational projects, four national research projects, and six university-funded research projects. Under the Erasmus+ Programme, she has carried out teaching mobility in Albania and training mobilities in Greece and the Republic of Serbia.

She has co-authored two university textbooks and one teaching manual.

Chief Assistant Bacheva is actively engaged in working with students and has co-authored 24 scientific publications with them.

The candidate is a member of several national and international scientific and professional organisations, including the Bulgarian Public Health Association (BPHA), the European Public Health Association (EUPHA), the Bulgarian Scientific Society of Public Health (BSSPH), and the Bulgarian Association of Healthcare Professionals (BAHP).

II. Characteristics of the Candidate's Scientific and Applied Research Output

For the purposes of the competition, Chief Assistant Mariana Bacheva, PhD, has submitted 23 scientific publications and two doctoral dissertations. In accordance with Article 24, paragraph 1, item 1 of the **Academic Staff Development in the Republic of Bulgaria Act**, the doctoral dissertation entitled „*Clinical Simulations as an Educational Technology in the Education of Nurses and Midwives*“, successfully defended in 2023 at Trakia University, is accepted as fulfilling the statutory requirement for participation in the competition. The dissertation was awarded the educational and scientific degree of Doctor (PhD) in the scientific specialty Health Care Management.

One doctoral dissertation has been submitted under Indicator A1 (50 points) and accepted for participation in the competition in accordance with Article 24, paragraph 1, item 1 of the Academic Staff Development in the Republic of Bulgaria Act.

Two monographs (150 points) have been submitted under Indicator B (non-mandatory habilitation monograph) and Indicator G5.

Indicator G7 includes four publications indexed in the internationally recognised databases Web of Science and Scopus (135 points). Indicator G8 comprises 19 publications published in peer-reviewed journals not indexed in international databases or in edited collective volumes (420 points). It is particularly noteworthy that Chief Assistant Mariana Bacheva, PhD, is the sole author of fourteen of these publications, while in the remaining publications she is the lead author, demonstrating a high degree of independence in her research activity.

A total of 31 citations have been submitted for evaluation in the competition, including 12 citations under Indicator D10 in scientific publications indexed in internationally recognised databases (180 points), citations under Indicator D11 in scientific monographs and peer-reviewed edited collective volumes (80 points), and citations under Indicator D12 in peer-reviewed scientific publications (70 points).

The additional requirements under the indicator groups for the academic position of Associate Professor at South-West University „Neofit Rilski“ require a minimum of 30 points under Indicator E. Under Indicator E16, the candidate has presented participation in four national scientific and educational projects (60 points) and six university-funded research projects (90 points). Under Indicator E17, participation in three international scientific and educational projects is awarded 60 points. Under Indicator E17A (participation in an Erasmus+ project, applicable only to the academic positions of Chief Assistant and Associate Professor), three participations have been presented (45 points). Under Indicator E20, two co-authored

university textbooks have been submitted (26.6 points). Under Indicator E21, one university teaching manual has been submitted (6.67 points).

The analysis of the submitted materials leads me to conclude that Chief Assistant Mariana Bacheva, PhD, has consistently and purposefully pursued an active research agenda in the fields of public health and health care, patient safety, and the modernisation of the clinical education of students in Professional Field 7.5 Health Care. Her active involvement in international, national, and university-funded scientific and educational projects aimed at improving the effectiveness and quality of health care, as well as enhancing the education of students in the medical professions, represents a significant scientific and practical contribution.

The candidate substantially exceeds both the minimum national requirements and the additional requirements established by South-West University „Neofit Rilski“ for the academic position of Associate Professor, with a total score of **1,373.27 points**.

III. Main Contributions to the Candidate's Scientific, Applied Research, and Teaching Activities

The scientific contributions of Chief Assistant Mariana Bacheva, PhD, may be grouped into four major thematic areas that define the main directions of her research activity: nursing education, educational innovation, public health, patient safety, and the quality of health care.

1. NURSING EDUCATION, CLINICAL COMPETENCE, AND CLINICAL REASONING

The publications presented in this thematic area (I.1–9) address the fundamental aspects of professional education and competence development among nursing students and health care professionals. They examine clinical competence, clinical thinking, and clinical reasoning as key components of professional preparation and effective clinical decision-making. Furthermore, the candidate has developed, culturally adapted, and psychometrically validated standardised instruments that enable the objective assessment of clinical competence and clinical reasoning in both educational and professional settings.

The scientific contributions of the publications in this thematic area may be summarised as follows:

- A scientific framework has been developed for the implementation of a competency-based approach to the assessment of students in the health care professions through the use of standardised and psychometrically validated instruments for evaluating professional preparation and clinical competence (I.1–I.9).

- A theoretical model of clinical competence has been established, clarifying its structure and its role in developing the professional readiness required for the safe and high-quality provision of health care (I.2, I.7, I.8).
- A conceptual framework for clinical reasoning in nursing practice has been developed. A major scientific contribution is the precise conceptual distinction between the terms clinical reasoning, clinical thinking, clinical judgement, and critical thinking, together with the substantiation of the importance of developing clinical reasoning skills as an integral component of the professional competence of registered nurses (I.1).
- The principal characteristics of the clinical learning environment have been identified, and its influence on the quality of clinical education and the professional development of students in the health care professions has been confirmed (I.9).

Applied Research Contributions

- For the first time in Bulgarian nursing education, standardised instruments for the assessment of clinical competence, clinical reasoning, and the clinical learning environment have been culturally adapted, psychometrically validated, and implemented. This has established a scientific foundation for competency-based assessment in health care education (I.1–I.9).
- A methodological framework for the cultural adaptation, psychometric validation, and evaluation of measurement instruments in nursing education has been developed and applied, based on contemporary psychometric methods and internationally recognised standards of validity and reliability (I.1–I.9).
- A three-factor structure of the Bulgarian version of the Clinical Competence Questionnaire (CCQ-BG) and a one-factor structure of the Nurses Clinical Reasoning Scale (NCRS-BG) have been established, confirming their construct validity within the Bulgarian educational context (I.1, I.2, I.3, I.5, I.7, I.8).

Practical Contributions

- A competency-based assessment approach has been developed and implemented through the use of standardised and psychometrically validated instruments for evaluating professional preparation in health care education (I.1–I.9).
- Criteria have been developed for the objective assessment and monitoring of clinical reasoning throughout undergraduate education, clinical training, continuing professional development, and research activities (I.1, I.3–I.6).

- A model has been developed for integrating the assessment and development of clinical reasoning into health care education through the use of standardised instruments and contemporary educational approaches (I.1, I.3–I.6).

2. EDUCATIONAL INNOVATION AND SIMULATION-BASED LEARNING IN HEALTH CARE EDUCATION

The implementation and evaluation of innovative educational technologies in health care education constitute the primary focus of the publications included in this thematic area.

Scientific Contributions

- A conceptual framework has been developed for the implementation of simulation-based learning through clinical simulation as an innovative educational technology for the development, enhancement, and assessment of professional competencies (II.1, II.2).
- The positive impact of clinical simulation on students' academic performance and self-confidence during the educational process has been demonstrated (II.1).
- The factors influencing learners' satisfaction have been identified, and the relationship between the simulation-based learning experience and educational outcomes has been established (II.2).

Applied Research Contributions

- Standardised approaches have been validated for assessing educational effectiveness, learner satisfaction, and perceived self-efficacy in simulation-based learning in health care education (II.1, II.2).
- The factors influencing the quality and effectiveness of simulation-based learning have been identified from the learners' perspective (II.2).
- A model for evaluating the educational outcomes of simulation-based learning has been developed (II.1, II.2).

Practical Contributions

- A simulation-based learning model has been developed and implemented for the development and assessment of the professional competencies of students in the health care professions (II.1, II.2).
- Guidelines have been developed for educators on integrating clinical simulation into the education of nursing and midwifery students (II.1, II.2).

- Elements of competency-based education and simulation-based learning have been incorporated into the education of students enrolled in the Nursing and Midwifery programmes (I.1, I.2, II.1, II.2).

3. PUBLIC HEALTH, DISEASE PREVENTION, AND HEALTH RISK ASSESSMENT

The publications included in this thematic area focus on health risk assessment, the identification of modifiable risk factors, and the prevention of socially significant diseases across different population groups, with particular emphasis on the early detection of cardiovascular and metabolic risk, health-related behaviours, and quality of life in individuals with chronic diseases.

Scientific Contributions

- The principal modifiable behavioural and biomedical risk factors associated with an increased risk of developing chronic non-communicable diseases in different population groups have been identified (III.1, III.5, III.6).
- Behavioural, clinical, and vascular indicators with predictive value for the assessment of cardiovascular and metabolic risk in different population groups have been identified (III.2, III.3, III.4, III.5, III.6).
- The principal determinants of quality of life in patients with chronic diseases have been identified, with particular emphasis on patients with bronchial asthma (III.7, III.8).

Applied Research Contributions

- The applicability of non-invasive screening methods for the early identification of individuals at increased cardiovascular risk has been evaluated (III.2, III.3, III.4).
- Risk profiles have been developed for the early identification of individuals at increased risk of developing type 2 diabetes mellitus, based on modifiable behavioural risk factors (III.5).
- It has been demonstrated that quality-of-life assessment is a key indicator for monitoring health status and evaluating the effectiveness of care in patients with chronic diseases (III.7, III.8).

Practical Contributions

- A practical approach has been proposed for the early identification of individuals at increased cardiovascular and metabolic risk through the use of accessible non-invasive screening methods and the assessment of modifiable risk factors (III.2, III.3, III.4, III.5).

- Practical guidelines have been developed for reducing modifiable risk factors through the implementation of health promotion and preventive nursing interventions aimed at fostering healthy behaviours (III.1, III.5, III.6).
- Recommendations have been formulated for integrating quality-of-life assessment into nursing care and the follow-up of patients with bronchial asthma (III.7, III.8).

4. PATIENT SAFETY, QUALITY OF HEALTH CARE, AND PSYCHOSOCIAL ASPECTS OF NURSING PRACTICE

The publications included in this thematic area focus primarily on the identification of risk factors associated with preventable adverse events, the evaluation of the professional practice environment, and the investigation of the factors influencing the professional development, motivation, and job satisfaction of health care professionals and students in the health care professions.

Scientific Contributions

- The principal risk factors and predictors of preventable adverse events in different patient populations have been identified, highlighting their implications for patient safety and the quality of health care (IV.1, IV.2).
- The relationships between characteristics of the professional practice environment, job satisfaction, and work performance among health care professionals have been established (IV.3).
- The psychosocial characteristics, social orientations, and interpersonal relationships of students in the health care professions have been investigated as factors contributing to their professional development (IV.4).
- The factors influencing attitudes towards education, continuing professional development, and participation in research activities among health care professionals and students in the health care professions have been identified (IV.5, IV.6).

Applied Research Contributions

- The effectiveness of standardised scales for assessing the risk of falls and the risk of impaired skin integrity has been demonstrated in relation to patient safety and quality management in health care (IV.1, IV.2).
- The factors influencing job satisfaction, the professional practice environment, and attitudes towards education among health care professionals have been identified (IV.3–IV.5).

Practical Contributions

- Practical approaches have been developed for the early identification and prevention of the risk of falls and the risk of impaired skin integrity among patients from vulnerable population groups (IV.1, IV.2).
- Guidelines have been formulated for the implementation of standardised risk assessment instruments as part of quality management and patient safety activities in health care (IV.1, IV.2).
- Approaches have been proposed for optimising the professional practice environment and enhancing motivation for learning and professional development among health care professionals (IV.3–IV.6).

The development, cultural adaptation, psychometric validation, and implementation of standardised instruments for the assessment of clinical competence and clinical reasoning in the education of Nursing and Midwifery students are fully aligned with contemporary requirements for the use of innovative educational technologies. The selection of methodologies for implementing simulation-based learning as an innovative educational approach, together with the integration of evidence-based practices into nursing education, enhances the effectiveness of both the theoretical and practical preparation of students.

The scientific, applied research, and practical contributions presented in Chief Assistant Mariana Bacheva's research portfolio reflect both her independent and collaborative research and scholarly activity, directed towards improving the quality of health care and the education of students in the health professions. The scientific findings and practical outcomes of the candidate's research make a valuable contribution not only to the advancement of health professions education but also to the improvement of the quality of health care provided to patients.

IV. Critical Remarks and Recommendations

I have no critical remarks regarding the candidate's academic and research achievements. I encourage Chief Assistant Mariana Bacheva, PhD, to continue her research in the fields of health care, public health, and the enhancement of the quality of education for students in the health professions. The implementation of educational innovations and the continuous improvement of the quality of health care, taking into account the psychological and individual characteristics of both students and patients, represent key areas in which the candidate has considerable potential for further academic and professional development.

V. Conclusion

The scientific output submitted by Chief Assistant Mariana Borisova Bacheva, PhD, for participation in the competition is relevant, original, and of substantial scientific, applied

research, and practical value. Her publications demonstrate a coherent and consistent line of research, reflecting sustained scholarly interests in nursing education, simulation-based learning, public health, patient safety, and the quality of health care.

The candidate fulfils and substantially exceeds both the minimum national requirements and the additional requirements of South-West University „Neofit Rilski” for appointment to the academic position of Associate Professor. The submitted publications, research projects, university textbooks, teaching manual, and scientific citations provide convincing evidence of her active, independent, and sustained research, teaching, and expert professional activity.

On the basis of the submitted materials, their scientific merit, and the results achieved, I give my unequivocally positive evaluation and recommend that the Scientific Jury adopt a positive decision and submit a proposal to the Faculty Council of South-West University „Neofit Rilski“ for the appointment of Chief Assistant Mariana Borisova Bacheva, PhD, to the academic position of Associate Professor in Professional Field 7.5 Health Care.

Date: 10 August 2026

Reviewer:

(Prof. Albena Nikolaeva Andonova,, PhD)